Quaderns didàctics

Museu de Belles Arts de València

La Col·lecció Orts-Bosch
al Museu de Belles Arts de València

001

Textos
Departament de Didàctica i Comunicació:
Ignasi Corresa i Marín
Lucía Marrades Puig
Estrella Rodríguez Roncero

Supervisió
Fernando Benito Doménech
José Gómez Frechina

Coordinació
Departament de Didàctica i Comunicació

Fotografies
Paco Alcántara
Ignasi Corresa i Marín
Lucía Marrades Puig
Estrella Rodríguez Roncero

Edició
Consorci de Museus de la Comuniat Valenciana

Disseny:
Estudio Gráfico de Publicidad

Impresió
Martín Impresores

Depósito Legal
V-3402-2006

Quaderns
didàctics

Museu de Belles Arts
de València

La Col·lecció Orts-Bosch
al Museu de Belles Arts de València

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT

CONSORCI
DE MUSEUS
DE LA
COMUNITAT
VALENCIANA

CORTS VALENCIANES

MUSEU DE BELLES ARTS
DE VALÈNCIA

COL·LABORA:

Bancaixa

Objectius del quadern
Objetivos del cuaderno

Este quadern didàctic té com a fi acostar la col·lecció Orts-Bosch al visitant i servir com a instrument que ajude a reflexionar i entendre els continguts de les obres exposades.

La idea principal sorgix del concepte de col·lecció, que és l'origen d'esta exposició. A partir d'esta idea, s'organitza per tècniques artístiques i gèneres pictòrics. S'ha seleccionat un grup d'obres que, al nostre entendre, servixen per a il·lustrar, d'una manera o una altra, conceptes, temàtiques i experiències que poden anar sorgint a través de l'exposició.

En el quadern trobarem activitats adaptables a tots els públics. La metodologia proposada és variada, amb exercicis de mera observació i altres que inviten a la reflexió. Al final d'este quadern, hem inclòs un vocabulari que servix d'ajuda per a la comprensió del contingut de l'exposició.

No pretenem fer una explicació exhaustiva de les obres, per a no distraure el visitant de les verdaderes protagonistes de la mostra. Algunes activitats estan pensades per a ser realitzades *in situ*, mentres que altres es poden treballar a casa o a l'aula.

Este cuaderno didáctico tiene como fin acercar la colección Orts-Bosch al visitante y servir como instrumento que ayuda a reflexionar y entender los contenidos de las obras expuestas.

La idea principal surge del concepto de colección, que es el origen de esta exposición. A partir de esta idea, se organiza por técnicas artísticas y géneros pictóricos. Se han seleccionado un grupo de obras que a nuestro parecer sirven para ilustrar, de un modo u otro, conceptos, temáticas y experiencias que a través de la exposición pueden ir surgiendo.

En el cuaderno encontraremos actividades adaptables a todos los públicos. La metodología propuesta es variada y en ella hay ejercicios de mera observación y otros que invitan a la reflexión. Al final de este cuaderno, hemos incluido un vocabulario que sirve de ayuda para la comprensión del contenido de la exposición.

No pretendemos hacer una explicación exhaustiva de las obras, para no distraer al visitante de las verdaderas protagonistas de la muestra. Algunas actividades están pensadas para ser realizadas in situ, mientras que otras se pueden trabajar en casa o en el aula.

El col·leccionisme
El coleccionismo

Si busquem el significat de la paraula **col·lecció** en un diccionari, trobarem que es tracta d' «**un conjunt de coses de la mateixa classe reunides per algú, per gust o curiositat, o en un museu**» o bé, «**conjunt ordenat de coses, normalment d'una mateixa classe i reunides pel seu interés o valor especials**».

Des de l'antiguitat, diversos són els motius que han mogut l'home a col·leccionar objectes (el respecte al passat i a les coses antigues, l'instint de propietat, el prestigi social i el gaudi estètic).

*Si buscamos el significado de la palabra **colección** en un diccionario, encontraremos que se trata de «**un conjunto de cosas de la misma clase reunidas por alguien, por gusto o curiosidad, o en un museo**» o bien, «**conjunto ordenado de cosas, por lo común de una misma clase y reunidas por su especial interés o valor**».*

Desde la antigüedad, varios son los motivos que han movido al hombre a coleccionar objetos (el respeto al pasado y a las cosas antiguas, el instinto de propiedad, el prestigio social, y el disfrute estético).

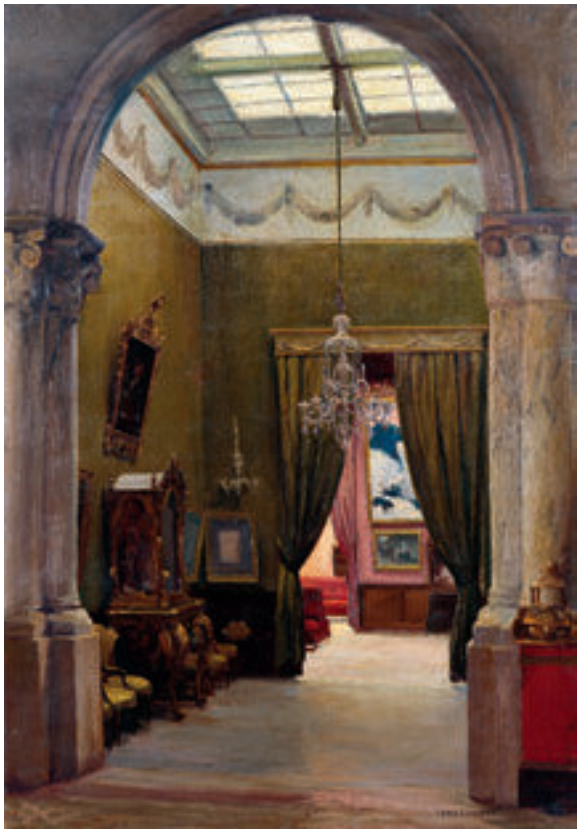

ISMAEL BLAT MONZÓ. Interior del Museu de Belles Arts de València.
ISMAEL BLAT MONZÓ. Interior del Museo de Bellas Artes de Valencia.

Molts dels grans museus s'originen a partir de les col·leccions reials o privades que es van obrir a fi de mostrar al públic les seues obres. El Museu de Belles Arts de València naix en reunir-se les pintures dels convents i les esglésies desamortitzats. També es nodrix de donacions de col·leccions particulars i públiques. Amb esta exposició, es mostren les obres de la col·lecció Orts-Bosch donada al Museu de Belles Arts de València. La diferència entre donació i llegat és que la primera es realitza en vida del propietari dels quadres i el llegat quan es transferix per disposició testamentària.

Amb esta col·lecció s'incrementa en més de dos-centes pintures els fons que ja posseïx el Museu, amb la particularitat que la majoria són d'artistes que no s'hi trobaven representats.

Des de l'inici, el propòsit de Pere M. Orts va ser que arribara a formar part dels fons del Museu, i així enriquir i completar amb objectes artístics de diversa índole el patrimoni cultural valencià. La col·lecció Orts-Bosch oferix peces de naturalesa diversa (pintura, escultura, ceràmica, mobles).

Muchos de los grandes museos se originan a partir de las colecciones reales o privadas que se abrieron con el fin de mostrar al público sus obras. El Museo de Bellas Artes de Valencia nace al reunirse las pinturas de los conventos e iglesias desamortizados. También se nutre de donaciones de colecciones particulares y públicas. Con esta exposición, se muestran las obras de la colección Orts-Bosch donada al Museo de Bellas Artes de Valencia. La diferencia entre donación y legado es que la primera, se realiza en vida del propietario de los cuadros, y legado es cuando se transfiere por disposición testamentaria.

Con esta colección se incrementa en más de doscientas pinturas los fondos que ya posee el Museo, con la particularidad de que la mayoría son de artistas que no se hallaban en él representados.

Desde su inicio, el propósito de D. Pedro Mª Orts fue que llegara a formar parte de los fondos del Museo, enriqueciendo y completando con objetos artísticos de diversa índole el patrimonio cultural valenciano. La colección Orts-Bosch ofrece piezas de naturaleza diversa (pintura, escultura, cerámica, muebles).

Activitat 1 Actividad 1

Al llarg de la nostra vida tots hem col·leccionat alguna cosa (contes, cromos, joguets, sabates, segells...). Imaginem que volem col·leccionar quadres. Enumera tres quadres de les diferents temàtiques que trobem en esta exposició: *A lo largo de nuestra vida todos hemos coleccionado alguna cosa (cuentos, cromos, juguetes, zapatos, sellos...). Imaginemos que vamos a coleccionar cuadros. Enumera tres cuadros de las diferentes temáticas que encontramos en esta exposición:*

Paisatge - *Paisaje*

1.- _____

2.- _____

3.- _____

Bodegó - *Bodegón*

1.- _____

2.- _____

3.- _____

Retrat - *Retrato*

1.- _____

2.- _____

3.- _____

Tema religiós - *Tema religioso*

1.- _____

2.- _____

3.- _____

Històric - *Histórico*

1.- _____

2.- _____

3.- _____

Costumbrisme - *Costumbrismo*

1.- _____

2.- _____

3.- _____

Pintura
Pintura

La col·lecció conté nombroses pintures de diferents períodes artístics i temàtiques molt variades. Un paisatge, una taula amb objectes de cuina i aliments, retrats, passatges bíblics i mitològics, escenes costumistes.

EL PAISATGE

Si pensem en el concepte de paisatge, la primera imatge que ens ve a la ment és la representació de la naturalesa. Però hi ha diferents tipus de tractament.

- Urbà o rural, que representen vistes campestres, carrers, places o racons de ciutats i pobles.

SANTIAGO RUSIÑOL I PRATS. Riu Onyar al seu pas per Girona.
SANTIAGO RUSIÑOL I PRATS. Río Onyar a su paso por Girona.

- Històric. Reflectix algun fet relacionat amb episodis de la història llunyana o recent, profana o religiosa. Hi abunden escenaris fantàstics, d'aire imaginari, que poden evocar episodis cinematogràfics.

La colección contiene numerosas pinturas de diferentes períodos artísticos y temáticas muy variadas. Un paisaje, una mesa con objetos de cocina y alimentos, retratos, pasajes bíblicos y mitológicos, escenas costumbristas.

EL PAISAJE

Si pensamos en el concepto de paisaje, la primera imagen que nos viene a la mente es la representación de la naturaleza. Pero existen diferentes tipos de tratamiento.

- *Urbano o rural, que representan vistas campestres, calles, plazas o rincones de ciudades y pueblos.*

- *Histórico. Refleja algún hecho relacionado con episodios de la historia lejana o reciente, profana o relingiosa. En ellos abundan escenarios fantásticos, de aire imaginario, que pueden evocar episodios cinematográficos.*

JOSEP GUITERAS DE SOTO. Castell de Xàtiva.
JOSEP GUITERAS DE SOTO. Castillo de Xàtiva.

• Escenes d'interiors. Un saló d'un palau, una habitació d'una casa o una sala d'un museu són "decorats" interiors on discorre l'esdevenir de la vida en els distints àmbits.

EDUARDO ROSALES GALLINA. Fantasia egípcia.
EDUARDO ROSALES GALLINA. Fantasía egipcia.

• Marines, representacions de platges, barques, batalles navals..., elements propis del món marí.

• Jardins particulars, públics, històrics o de llocs reials, mostren la naturalesa ordenada per l'home, i han sigut un motiu recurrent en els temes paisatgístics.

GENARO PALAU ROMERO. Jardín del palaciete de Ripalda.
GENARO PALAU ROMERO. Jardín del palaciete de Ripalda.

• Costumista. El paisatge com a escenari on transcorre la vida quotidiana.

• *Escenas de interiores. Un salón de un palacio, una habitación de una casa, o una sala de un museo, son "decorados" interiores donde discurre el devenir de la vida en los distintos ámbitos.*

• *Marinas, representaciones de playas, barcas, batallas navales... elementos propios del mundo marino.*

BENJAMÍN PALENCIA PÉREZ. Marina.
BENJAMÍN PALENCIA PÉREZ. Marina.

• *Jardines particulares, públicos, históricos o de reales sitios, muestran la naturaleza ordenada por el hombre, y han sido un motivo recurrente en los temas paisajísticos.*

• *Costumbrista. El paisaje como escenario donde transcurre la vida cotidiana.*

RICARDO VERDE RUBIO. Paisaje de la huerta valenciana.
RICARDO VERDE RUBIO. Paisaje de la huerta valenciana.

• Industrial. L'element màquina s'incorpora com un element del progrés.

• *Industrial. El elemento máquina se incorpora como un elemento del progreso.*

DARÍO DE REGOYOS Y VALDÉS. Xoc de trens.
DARÍO DE REGOYOS Y VALDÉS. Choque de trenes.

Activitat 2 Actividad 2

Cada paisatge mostra visions de llocs distints en què s'amaguen històries. Observa **El castell de la Mota** de DARÍO DE REGOYOS, el robust i solitari castell bé podria evocar la història del seu propietari o dels seus habitants.

*Cada paisaje muestra visiones de lugares distintos en los que se esconden historias. Observa **El castillo de la Mota** de DARÍO DE REGOYOS; el recio y solitario castillo bien podría evocar la historia de su propietario o de sus moradores.*

Utilitzant la imaginació, tria un paisatge i inventa una història sobre els personatges que habiten les arquitectures, sobre els fets que hi han pogut succeir, sobre la labor dels treballadors dels jardins, les hortes, etc. *Utilizando la imaginación, elige un paisaje e inventa una historia sobre los personajes que habitan las arquitecturas, sobre los hechos que han podido suceder, sobre la labor de los trabajadores de los jardines, las huertas, etc.*

BODEGÓ

Gènere que sorgix independent a partir del segle XVI, i que adquirix plena autonomia en el XVII. Mostren conjunts d'utensilis de cuina i elements propis de la gastronomia que desperten els sentits. El visitant trobarà al llarg del recorregut de l'exposició variats exemples d'este gènere, entre els quals destaquem:

- Bodegó de caça i pesca, en el qual es representen animals disposats per a ser cuinats.

PIERRE JACQUES FEILLET. Bodegó de caça, vegetals i fruita.
PIERRE JACQUES FEILLET. Bodegón de caza, vegetales y frutas.

- Bodegó de taula servida: dolços, xocolate, fruites, licors i recipients específics com les marcelines.
- Bodegó amb "Vanitas". Es remarca la fugacitat de la vida a través d'elements que fan referència a l'efímer.
- Naturalesa morta, en el qual s'agrupen distintes espècies de flors i de vegades diferents insectes i altres animals.
- Bodegons "vius". Apareixen animals com gats, mones, paons o altres animals exòtics.

JAN H. DASVELDT. Paó en un paisatge amb torrassa i arbres.
JAN H. DASVELDT. Pavo real en un paisaje con torreón y árboles.

BODEGÓN

Género que surge independiente a partir del siglo XVI, adquiriendo plena autonomía en el XVII. Muestran conjuntos de utensilios de cocina y elementos propios de la gastronomía que despiertan los sentidos. El visitante encontrará a lo largo del recorrido de la exposición variados ejemplos de este género, entre los que destacamos:

- *Bodegón de caza y pesca, en el cual se representan animales dispuestos para ser cocinados.*
- *Bodegón de mesa servida: dulces, chocolate, frutas, licores y recipientes específicos como las mancerinas.*

JOSÉ NAVARRO LLORENS. Bodegó amb dolços.
JOSÉ NAVARRO LLORENS. Bodegón con dulces.

- *Bodegón con "Vanitas". Se hace hincapié en la fugacidad de la vida a través de elementos que hacen referencia a lo efímero.*
- *Naturaleza muerta, en el que se agrupan distintas especies de flores y en ocasiones diferentes insectos y otros animales.*
- *Bodegones "vivos". Aparecen animales como gatos, monos, pavos reales u otros animales exóticos.*

Activitat 3 Actividad 3

Si ens fixem en el **Bodegó amb servici de xocolate** atribuït a JOAN BAPTISTA ROMERO, veiem que formen part del berenar una peça de xocolate, una gerra amb el xocolate ja líquid, llesques de pa, gots i altres peces de ceràmica. Crida l'atenció el disseny d'estes curioses peces de ceràmica, que es componen d'un plat al qual està incorporat un suport per a subjectar el recipient on s'introduïx el xocolate. Esta peça de la vaixella és d'origen espanyol, i va ser ideada pel marqués de Mancera en el segle XVII.

*Si nos fijamos en el **Bodegón con servicio de chocolate** atribuido a JUAN BAUTISTA ROMERO, vemos formando parte de la merienda una pieza de chocolate, una jarra con el chocolate ya líquido, rebanadas de pan, vasos y otras piezas de cerámica. Llama la atención el diseño de estas curiosas piezas de cerámica que se componen de un plato al que está incorporado un soporte para sujetar el recipiente donde se introduce el chocolate. Esta pieza de la vajilla es de origen español, y fue ideada por el Marqués de Mancera en el siglo XVII.*

Quins motius se t'ocorren del perquè d'este disseny?. *¿Qué motivos se te ocurren del porqué de este diseño?*

Enumera els productes gastronòmics que apareixen en esta exposició i compara'ls amb els hàbits alimentaris actuals. *Enumera los productos gastronómicos que aparecen en esta exposición y compáralos con los hábitos alimenticios actuales.*

La Col·lecció Orts-Bosch
al Museu de Belles Arts de València

Activitat 4 Actividad 4

Observa esta transparència on estan numerades diferents espècies de flors. Ara, busca i identifica els animals que trobes. *Observa esta transparencia donde están numeradas diferentes especies de flores. Ahora, busca e identifica los animales que encuentres en el bodegón.*

LLISTAT DE FLORS LIBRE JUAN DE ARELLANO
LISTA DE FLORES LIBRO JUAN DE ARELLANO

1. Assutzena - *Azucena*
2. Tulipa - *Tulipán*
3. Campaneta - *Aguileña*
4. Lliri blau - *Lirio español*
5. Roser d'Alexandria - *Rosal de Alejandría*
6. Retrama - *Retama*
7. Aranya - *Arañuela*
8. Juliana - *Juliana*
9. Esperó de cavaller - *Espuela de caballero*
10. Anemone - *Anémona*
11. Botó d'or - *Botón de oro*
12. Flor del violer bord - *Alhelí*
13. Boles de neu - *Bola de nieve*
14. Flor del cirerer - *Flor de cerezo*
15. Narcís - *Narciso de olor*
16. Anemone - *Anémona*
17. Peònia - *Peonía*
18. Lliri de maig - *Lirio de los valles*
19. Jacint - *Jacinto*
20. Lliri - *Lirio*
21. Anemone - *Anémona*
22. Narcís - *Narciso doble*
23. Clavell - *Clavel*
24. Gesmil - *Jazmín*
25. Corretjola - *Bella de día*
26. Matricària - *Matricaria*
27. Llet de gallina - *Leche de gallina*
28. Malva reial - *Malva real*
29. Miosotis - *Nomeolvides*
30. Clavell de moro - *Damasquina*
31. Rosa d'agost - *Clavelón de Indias*
32. Lliri de mar - *Pancracio*
33. Vidalba - *Clemátide*
34. Narcís - *Narciso*
35. Amarant - *Amaranto*
36. Caputxina - *Capuchina*
37. Nard - *Nardo*
38. Gira-sol - *Girasol*
39. Safrà bord - *Azafrán*
40. Gesmil - *Jazmín real*
41. Calèndula - *Caléndula*
42. Blauet - *Aciano*
43. Lliri safranat - *Azucena roja*
44. Rosa blanca - *Rosa blanca*
45. Assutzena borda - *Narciso de manojo*
46. Margarideta - *Maya*
47. Seneci - *Senecio*
48. Crisantem - *Crisantemo*
49. Flor de violer groc - *Alhelí*
50. Lliri - *Lirio*

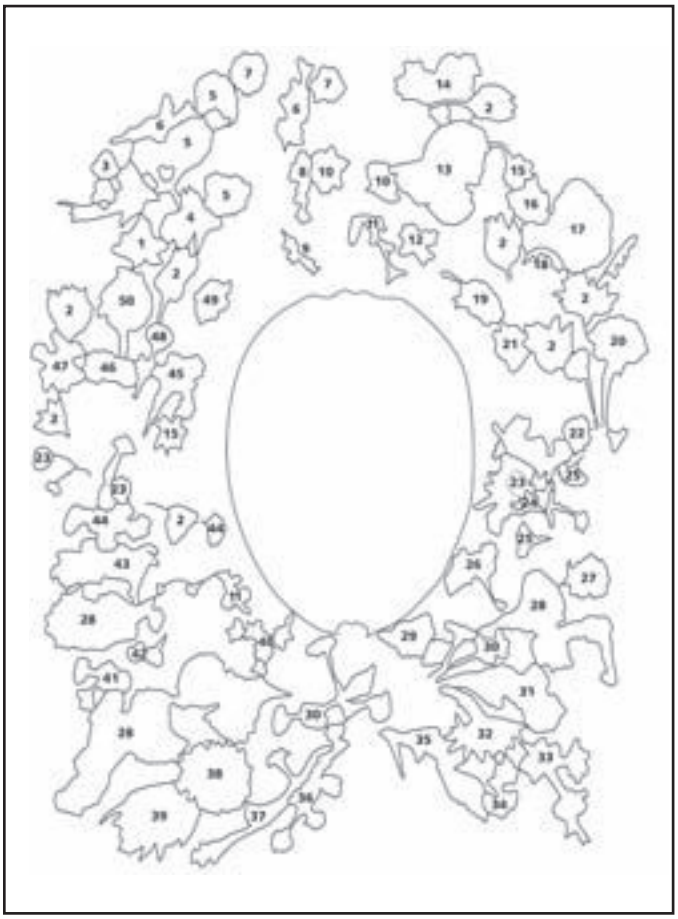

JUAN DE ARELLANO / FRANCISCO CAMILO. Garlanda de flors amb 'Vanitas'.
JUAN DE ARELLANO / FRANCISCO CAMILO. Girnalda de flores con 'Vanitas'.

RETRAT

La imatge del personatge quedarà immortaliltzada en un quadre. Reis, polítics, clergues, artistes i tipus populars ens miren des dels seus retrats per a donar-nos a conéixer no sols els seus trets físics, sinó també la seua personalitat, el seu caràcter, el seu estat d'ànim.

RETRATO

La imagen del personaje quedará inmortalizada en un cuadro. Reyes, políticos, clérigos, artistas, tipos populares, nos miran desde sus retratos para darnos a conocer, no sólo sus rasgos físicos, sino también su personalidad, su carácter, su estado de ánimo.

ANTONIO MARÍA ESQUIVEL. Cadet guardiamarina llegint un llibre
ANTONIO MARÍA ESQUIVEL. Cadete guardamarina leyendo un libro.

AGUSTÍN ESTEVE MARQUÉS. Retrato de dama.
AGUSTÍN ESTEVE MARQUÉS. Retrato de dama.

MONOGRAMISTA HVB. Halconero.
MONOGRAMISTA HVB. Halconero.

Activitat 5 Actividad 5

Observant este retrat de **Dona vestida de negre**, què podries dir-nos sobre ella (estat d'ànim, a què es dedica, com és la seua família...)?.
*Observando este retrato de **Mujer vestida de negro**, qué podrías decirnos sobre ella (estado de ánimo, a qué se dedica, cómo es su familia...).*

RAIMUNDO DE MADRAZO Y GARRETA. Retrat de senyora vestida de negre.
RAIMUNDO DE MADRAZO Y GARRETA. Retrato de señora vestida de negro.

TEMÀTICA RELIGIOSA

Els pintors reben bàsicament encàrrecs de tipus religiós per a convents i esglésies fins al segle XVIII. Estes pintures funcionen com a instrument propagandístic de les idees religioses i comprenen la proliferació d'imatges dels personatges sagrats: Déu, Crist, la Mare de Déu, sants... Es representen com a figures aïllades o bé narrant un passatge de la seua vida (martiri, naixement...).

TEMÁTICA RELIGIOSA

Los pintores reciben básicamente encargos de tipo religioso para conventos e iglesias hasta el siglo XVIII. Estas pinturas funcionan como instrumento propagandístico de las ideas religiosas suponiendo la proliferación de imágenes de los personajes sagrados: Dios, Cristo, la Virgen, santos... Se representan como figuras aisladas o bien narrando un pasaje de su vida (martirio, nacimiento...).

MICHAEL COXCIE. Sant Pere.
MICHAEL COXCIE. San Pedro.

ANÒNIM ARAGONÉS. Anunciació.
ANÓNIMO ARAGONÉS. Anunciación.

Activitat 6 Actividad 6

La vinguda a València del Crist del Salvador, de VICENT SALVADOR GÓMEZ, mostra el fet extraordinari de l'arribada a València, a través del riu, de la miraculosa imatge esculpida pel mestre Nicodem. Conta la llegenda que en 1250 la ciutat de Beirut, on es trobava la imatge, va ser presa pels àrabs, i les imatges cristianes van ser destruïdes o llançades al mar. Miraculosament, esta imatge va travessar el Mediterrani i va arribar fins a València remuntant el Túria a contracorrent. Esta imatge es va rescatar i encara es custodia a la parròquia del Salvador, on va ser depositada.

La venida a Valencia del Cristo del Salvador, *de VICENTE SALVADOR GÓMEZ, muestra el hecho extraordinario de la llegada a través del río a Valencia, de la milagrosa imagen esculpida por el Maestro Nicodemo. Cuenta la leyenda que en 1250 la ciudad de Beirut, dónde se hallaba la imagen fue tomada por los árabes y las imágenes cristianas fueron destruidas o arrojadas al mar. Milagrosamente esta imagen atravesó el Mediterráneo y llegó hasta Valencia remontando el Turia a contracorriente. Esta imagen se rescató y todavía se custodia en la parroquia del Salvador dónde fue depositada.*

Quins elements de la ciutat de València pots reconéixer? Quins existixen encara i quins han desaparegut?. ¿*Qué elementos de la ciudad de Valencia puedes reconocer?. ¿Cuáles existen todavía y cuáles han desaparecido?.*

VICENTE SALVADOR GÓMEZ. Arribada a València del Crist del Salvador.
VICENTE SALVADOR GÓMEZ. Llegada a Valencia del Cristo del Salvador.

Activitat 7 Actividad 7

A partir de la imatge del mestre de Miraflores en la qual apareix sant Llorenç amb el seu atribut, la graella, busca en les pintures de l'exposició els atributs de: *A partir de la imagen del Maestro de Miraflores en el que aparece San Lorenzo con su atributo, la parrilla, busca en las pinturas de la exposición los atributos de:*

Moisés - *Moisés*

sant Pau - *san Pablo*

sant Francesc - *san Francisco*

santa Bárbara - *santa Bárbara*

sant Joan Baptista - *san Juan Bautista*

la Mare de Déu del Pilar - *la Virgen del Pilar*

sant Jaume - *san Jaime*

sant Felip - *san Felipe*

la Inmaculada - *la Inmaculada*

santa Àgueda - *santa Águeda*

Jacob - *Jacob*

sant Ramón - *san Ramón*

sant Pere - *san Pedro*

MESTRE DE MIRAFLORES. Curació de la viuda Ciríaca.
MESTRE DE MIRAFLORES. Curación de la viuda Ciriaca.

HISTÒRIC

Este gènere narra esdeveniments succeïts en èpoques del passat per mitjà d'una visió subjectiva de l'artista. La seua intenció és evocar aspectes gloriosos i moments de grandesa d'un lloc o una societat que submergisquen l'espectador en el que es vol mostrar.

HISTÓRICO

Este género narra acontecimientos acaecidos en épocas del pasado mediante una visión subjetiva del artista. Su intención es evocar aspectos gloriosos y momentos de grandeza de un lugar o una sociedad que sumerjan al espectador en aquello que se desea mostrar.

COSTUMBRISME

La representació de la vida quotidiana cobra força a partir del segle XIX. La invenció de la càmera fotogràfica va propiciar que els pintors s'interessaren per reflectir el que succeïa al seu entorn. Este tipus de pintura és idoni per a analitzar aspectes de la quotidianitat traspassats a les teles.

COSTUMBRISMO

La representación de la vida cotidiana cobra fuerza a partir del siglo XIX. La invención de la cámara fotográfica propició que los pintores se interesasen por reflejar lo que sucedía en su entorno. Este tipo de pintura es idóneo para analizar aspectos de la cotidianidad traspasados a los lienzos.

ANTONIO FILLOL GRANELL. La sega de l'arròs a l'Albufera de València.
ANTONIO FILLOL GRANELL. La siega del arroz en La Albufera de Valencia.

Activitat 8 Actividad 8

Observa estes tres imatges. S'hi representa el treball diari com a element costumista. Com ens representaria un artista hui en dia en el nostre lloc de treball, estudi o temps lliure?. Quines coses han canviat respecte a temps passats?. *Observa estas tres imágenes. En ellas se representa el trabajo diario como elemento costumbrista. ¿Cómo nos representaría un artista hoy en día en nuestro lugar de trabajo, estudio o tiempo libre?. ¿Qué cosas han cambiado respecto a tiempos pasados?.*

RICARDO VERDE. Hortolana arreplegant clavells.
RICARDO VERDE. Huertana recogiendo claveles.

ANTONIO FILLOL GRANELL. La sega de l'arròs a l'Albufera de València.
ANTONIO FILLOL GRANELL. La siega del arroz en La Albufera de Valencia.

FRANCISCO PRADILLA ORTIZ. Bugaderes italianes.
FRANCISCO PRADILLA ORTIZ. Lavanderas italianas.

Escultura
Escultura

Escultures i relleus de diferents períodes artístics (segles XIV al XX) i materials i tècniques: pedra, alabastre, fusta.

Esculturas y relieves de diferentes períodos artísticos (siglos XIV al XX) y materiales y técnicas: piedra, alabastro, madera.

F. ANDREINI. Dona comptant gemmes.
F. ANDREINI. Mujer contemplando las joyas.

Activitat 9 Actividad 9

ANÒNIM. Sant Miquel.
ANÓNIMO. San Miguel.

Podries identificar diversos materials en els objectes escultòrics de la col·lecció?. *¿Podrías identificar diferentes materiales en los objetos escultóricos de la colección?.*

Activitat 10 Actividad 10

Pensa si hi ha diferències de volum entre les escultures anteriors i la imatge següent.. *Piensa si existen diferencias de volumen entre las esculturas anteriores y la siguiente imagen.*

CÍRCULO DE JUAN DE ANCHETA. Relleu de la Santa Cena.
CÍRCULO DE JUAN DE ANCHETA. Relieve de la Santa Cena.

Arts sumptuàries
Artes suntuarias

Són aquelles arts que s'utilitzen per a l'embellisment d'estances o objectes d'ús domèstic, potenciant-ne l'aspecte luxós. Calzes, canelobres, plats, vaixelles i tapissos conformen un conjunt en què s'unixen el gaudi estètic amb la decoració de salons i estances palatines.

Son aquellas artes que se utilizan para el embellecimiento de estancias u objetos de uso doméstico, potenciando su aspecto lujoso. Cálices, candelabros, platos, vajillas y tapices conforman un conjunto donde se aúnan el disfrute estético con la decoración de salones y estancias palaciegas.

CERÀMICA I PORCELLANA

Plats, soperes, marcelines i altres objectes de vaixella i d'escriptori realitzats en ceràmica formen part de l'aixovar domèstic d'ambients refinats.

CERÁMICA Y PORCELANA

Platos, soperas, mancerinas, otros objetos de vajilla y de escritorio, realizados en cerámica, forman parte del ajuar doméstico de ambientes refinados.

RIBESALBES. Aiguamans.
RIBESALBES. Aguamanil.

Activitat 11 Actividad 11

Observant les peces de vaixella realitzades en ceràmica, podries reconéixer algun objecte que ja hem vist representat en una altra pintura de la col·lecció? Esbrina quin és el seu nom. *Observando las piezas de vajilla realizadas en cerámica, ¿Podrías reconocer algún objeto que ya hemos visto representado en otra pintura de la colección?. Averigua cuál es su nombre.*

Activitat 12 Actividad 12

Quina utilitat creus que té un aiguamans?.
¿Qué utilidad crees que tiene un aguamanil?.

I un plat d'engany?.
¿Y un plato de engaño?.

L'ALCORA. Plat de engany.
L'ALCORA. Plato de engaño.

ORFEBRERIA

Objectes artístics llavorats d'or, plata i altres metalls. Una escrivania, calzes, canelobres i altres utensilis representen esta tècnica en l'exposició.

ORFEBRERÍA

Objetos artísticos labrados de oro, plata y otros metales. Una escribanía, cálices, candelabros, y otros utensilios representan esta técnica en la exposición.

Activitat 13 Actividad 13

El calze és un objecte litúrgic que té una funció especial dins l'Eucaristia. Podries explicar per què es realitzen en metalls preciosos?. *El cáliz es un objeto litúrgico que tiene una función especial dentro la Eucaristía. ¿Podrías explicar porqué se realizan en metales preciosos?.*

Calze.
Cáliz.

CRISTALLERIA

Peces de la vaixella de distints usos i formats realitzades en vidre d'alta qualitat. Hi destaquen una copa fabricada a la Granja, una ponxera, jocs de copes de Viena i Murano.

CRISTALERÍA

Piezas de la vajilla de distintos usos y formatos realizadas en vidrio de alta calidad. Destacan una copa fabricada en La Granja, una ponchera, juegos de copas de Viena y Murano.

MOBLES

Trobem diferents tipus de mobles de diversos usos: barguenyos, escriptoris, papereres, còmodes, consoles.

MUEBLES

Encontramos diferentes tipos de muebles de varios usos: Bargueños, escritorios, papeleras, cómodas, consolas.

Activitat 14 Actividad 14

Per a què creus que servix un bargueny? És útil en l'actualitat? Quin altre tipus de mobiliari reconeixes?. *¿Para que crees que sirve un bargueño? ¿Es útil en la actualidad? ¿Qué otro tipo de mobiliario reconoces?.*

Escriptori / Bargueny del Sigle XV.
Escritorio / Bargueño del Siglo XV.

TAPISSOS

Drap gran brodat amb llana o seda, i algunes vegades amb or i plata, en el qual es reproduïxen imatges i que servix de parament decoratiu i aïllant tèrmic.

TAPICES

Paño grande bordado con lana o seda, y algunas veces con oro y plata, en el que se reproducen imágenes y sirve de paramento decorativo y aislante térmico.

Activitat 15 Actividad 15

ANÒNIMO. Arribada de Psique al temple de l´amor.
ANÓNIMO. Llegada de la Psiquis al templo el amor.

Els tapissos es broden amb fils de seda, llana, or... dels colors que tens a continuació, tria les que creus que s'han utilitzat per a realitzar este tapís. *Los tapices se bordan con hilos de seda, lana, oro... De los colores que tienes a continuación, elige los que crees que se han utilizado para realizar este tapiz.*

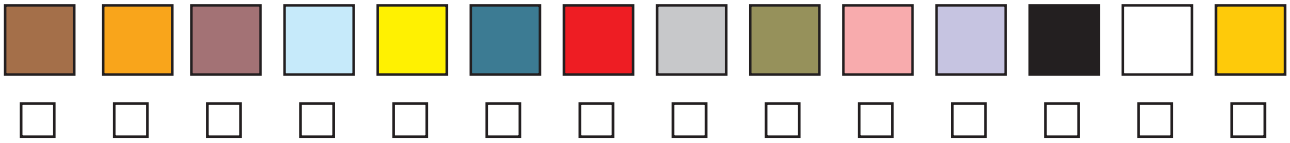

Vocabulari
Vocabulario

• **ATRIBUT**: Símbol que denota el caràcter i la representació de les figures pel qual podem identificar i reconéixer aquells que el porten.

• **BARGUENY**: Moble de fusta amb molts calaixos xicotets i gavetes, adornat amb llavorats de talla o de marqueteria, en part daurats i en part de colors vius, a l'estil dels que es construïen a Bargas.

• **DAURAT**: Tècnica artística molt antiga en la qual s'utilitzen fulles molt fines d'or, més conegudes com a pa d'or, que s'apegaven sobre una base d'argila greixosa tan sols aplicant aigua.

• **ESTOFAT**: Tècnica en què sobre una base de pa d'or, es fan dibuixos rascant la pintura al tremp d'ou disposada sobre la superfície, de manera que queda al descobert l'esmentat fons daurat.

• **INCRUSTACIÓ**: Treball fet amb trossos menuts de xapa de fusta en els seus colors naturals o de fusta tenyida, petxina, nacre i altres matèries.

• **MARCELINA**: Plat amb una abraçadora circular al centre, on es col·loca i subjecta la xicra en què se servix el xocolate. Va ser ideada pel marqués de Mancera i el seu orfebre perquè no se li vessara el xocolate calent per les tremolors produïdes per la malaltia del Parkinson. Posteriorment, la marcelina es va realitzar en altres materials i va ser molt utilitzada per les classes refinades.

• **MARQUETERIA**: Treball d'ebenisteria. Embotit a les taules amb xicotetes xapes de fusta de diversos colors.

• **MONOGRAMA**: Xifra conformada per lletres o números que, utilitzada com a abreviatura, s'empra en segells, marques, firmes, etc.

• **OLI**: Tècnica pictòrica que té com a base l'oli, que permet rectificar i realitzar transparències.

• **RELLEU**: Figures que ressalten sobre una base plana.

• **TALLA**: Obra d'escultura, especialment en fusta.

• **TREMP**: Tècnica pictòrica que té com a base principal el rovell d'ou i que es mescla amb pigments de colors naturals.

• **VANETES**: Imatge al·legòrica i de caràcter moralitzador que recorda la fugacitat del temps i la banalitat de les coses materials.

• ***ATRIBUTO***: *Símbolo que denota el carácter y representación de las figuras por el que podemos identificar y reconocer a aquellos que lo llevan.*

• ***BARGUEÑO***: *Mueble de madera con muchos cajones pequeños y gavetas, adornado con labores de talla o de taracea, en parte dorados y en parte de colores vivos, al estilo de los que se construían en Bargas.*

• ***DORADO***: *Técnica artística muy antigua en el que se utilizan hojas muy finas de oro, más conocidas como pan de oro, que se pegaban sobre una base de arcilla grasienta tan sólo con aplicar agua.*

• ***ESTOFADO***: *Técnica en la que sobre una base de pan de oro, se realizan dibujos rascando la pintura al temple de huevo dispuesta sobre la superficie, quedando al descubierto dicho fondo dorado.*

• ***MANCERINA***: *Plato con una abrazadera circular en el centro, donde se coloca y sujeta la jícara en que se sirve el chocolate. Fue ideada por el Marqués de Mancera y su orfebre para que no se le derramara el chocolate caliente por los temblores producidos por la enfermedad del Parkinson. Posteriormente la mancerina se realizó en otros materiales y fue muy utilizada por las clases refinadas.*

• ***MARQUETERÍA***: *Trabajo de ebanistería, embutido en las tablas con pequeñas chapas de madera de varios colores.*

• ***MONOGRAMA***: *Cifra conformada por letras y/o números, que utilizada como abreviatura, se emplea en sellos, marcas, firmas, etc.*

• ***ÓLEO***: *Técnica pictórica que tiene como base el aceite, que permite rectificar y realizar transparencias.*

• ***RELIEVE***: *Figuras que resaltan sobre una base plana.*

• ***TARACEA***: *Trabajo hecho con pedazos menudos de chapa de madera en sus colores naturales, o de madera teñida, concha, nácar y otras materias.*

• ***TALLA***: *Obra de escultura, especialmente en madera.*

• ***TEMPLE***: *Técnica pictórica que tiene como base principal la yema de huevo, y que se mezcla con pigmentos de colores naturales.*

• ***VÁNITAS***: *Imagen alegórica y de carácter moralizante que recuerda la fugacidad del tiempo y la banalidad de las cosas materiales.*

La Col·lecció Orts-Bosch
al Museu de Belles Arts de València

Museu de Belles Arts de València
Departament de Didàctica
C/ Sant Pius V, 9 · 46010 València
Tel: 96 387 03 20 · Fax: 96 387 03 01
e-mail: museo_bbaadidactica@gva.es

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT

CONSORCI DE MUSEUS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

CORTS VALENCIANES

MUSEU DE BELLES ARTS DE VALÈNCIA

COL·LABORA:
bancaixa

Quaderns didàctics